

Hoe is dat gekomen? Waarom is de Propostie niet tot uitvoering geraakt terwijl er zoveel voor, zo weinig tegen leek te zijn? Het zou nu zo aangenaam zijn wanneer wij op een dergelijke eenvoudige vraag een eenvoudig antwoord konden geven. Helaas is dat niet mogelijk. Zoals zo vaak in de wetenschap zijn op één vraag meerdere antwoorden mogelijk. Er is wel eenvoud, maar in meervoud.

Laten wij deze nog eens iets nader onderzoeken, of liever gezegd, laten wij eens nagaan hoe Hovy deze heeft onderzocht. Wij vinden bij hem de bekende factoren der mislukking, zoals de dood van Willem IV, het ontbreken van een sterk centraal gezag, het verzet van Zeeland en de gunstige wending in de conjunctuur die een ingrijpende verandering overbodig leek te maken. Eén oorzaak krijgt een bijzondere nadruk, zou volgens Hovy de finale oorzaak van de mislukking zijn geweest. Hier ligt een aardig stukje speurwerk, detective-werk, en zo aardig vooral omdat de 'misdadiger' allang onder ons vertoefde indien Hovy's hypothese althans juist is.

Onder ons vertoefde in de zin dat de volgens Hovy eigenlijke oorzaak verscholen gaat in de Leidse dissertatie van mejuffrouw A. Kalshoven uit 1915, getiteld *De diplomatieke verhouding tussen Engeland en de Republiek der Vereenigde Nederlanden, 1747-1756*. Daarin treffen wij ter zake de volgende zinsnede aan: 'Door dit verzet van vele kanten tegen het vrijhandelsvoorstel werd de kwestie op de lange baan geschoven en liep ze dood, *toen direct gevaar voor het land de aandacht ging vragen*'. Dit directe gevaar moeten wij in de verscherping van de internationale situatie zoeken. In 1755 dreigt het Frans-Engels conflict, dat in Noord-Amerika en Voor-Indië al sinds 1748 (Vrede van Aken) voort sleept, uit te groeien tot een complete zee-oorlog.

Om de spanningen ook op het vaste land nog te verhogen laat Engeland de Republiek in april 1755 weten dat Frankrijk een inval in de Zuidelijke Nederlanden overweegt. Voordat de Zevenjarige Oorlog in 1756 is ingeluid door de aanval van Pruisen op Saksen, heeft de Republiek zich officieel neutraal verklaard. Uiteraard is daarmee in deze tijd het vraagstuk van de vlootversterking wederom klemmend op de voorgrond geraakt. De admiraliteitscolleges die daarin een taak bezitten, beschikken echter niet over de benodigde middelen. Deze zullen moeten komen van de Generaliteit – in de vorm van buitengewone fondsen – met medewerking van de gewesten.